

20.8.2013/Seppo Ruotsalainen

Kysymys vanhuuseläkkeen alaikärajan nostosta

Työnantajapuoli ja porvaripuolueet, erityisesti kokoomus, vaativat vanhuuseläkkeen alaikärajan nostamista 63:sta ikävuodesta 65:een keinona valtion ja kuntien talouden kestävyysvajeen ratkaisemiseksi. Keskustelua on käyty kiihtyvään tahtiin helmikuusta 2009 lähtien, jolloin tuolloinen pääministeri **Matti Vanhanen** esitti Rukan hiihtoretkellään mainitunlaista eläkeikärajan korotusta.

Kestävyysvajeen osalta keskeinen ja perusteltu vastaväite on, että mainittu eläkeiän korotus voisi käytännössä alkaa toteutua aikaisintaan vasta vuoden 2017 alusta, joten sillä ei olisi tähän nykyisin vallitsevaan kestävyysvajeeseen juuri mitään vaikutusta.

Työllisyys on avainkysymys

Valtion ja kuntien talouden kestävyysvajeen ratkaisemisessa on keskeisessä asemassa kansantalouden työllisyys eli mitä korkeampi on työllisyysaste, sitä parempi on julkisen talouden tila. Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen johtajan **Jaakko Kianderin** mukaan (nettikolumni 23.2.2012) kestävyysvaje häviäisi lähes kokonaan, jos työllisyysaste saataisiin nykyisestä 69 prosentista nousemaan vähitellen yli 75 prosentin tasolle. Uusia työpaikkoja tarvittaisiin tämän tavoitteen saavuttamiseksi nettomääräisesti noin 250 000.

Maan hallituksen tulisi yleisen vanhuuseläkeikärajan nostamistavoittelun sijaan keskittää voimat uusien työpaikkojen luomiseen erityisesti nuorille työntekijöille. Huippukorkealla olevaa nuorisotyöttömyyttä ei torjuta sillä, että yritetään väkisin ja mekaanisella lain muutoksella pysyttää töissä ikääntyneet ja sairaat työntekijät.

Työuria lyhentäviä keskeisiä tekijöitä ovat työttömyys ja työkyvyttömyys sekä pitkä opiskeluaika. Työurien pidentämistä ajatellen parannusta pitäisi saada aikaan nimenomaan näillä osa-alueilla. Työkyvyttömyyseläkkeelle jäädään Suomessa nyt keskimäärin 52-vuotiaina, eikä tätä tosiasiaa voida muuksi muuttaa millään yleisellä vanhuuseläkkeen alaikärajan korotuksella 63:sta ikävuodesta ylöspäin.

Ainoa parannuskeino tässä suhteessa on huomion kiinnittäminen työolosuhteiden parantamiseen sekä työterveyshuollon ja yleisen terveydenhoidon tason kohottamiseen. Erityisesti nuorten työllisyysasteen kohottaminen on tärkeää myös mielenterveysongelmien ja ennenaikaisen eläköitymisen torjumiseksi. Opiskeluaikojen lyhentämistä ei edistä esimerkiksi hallituksen vaatimus opintotuen alentamiseksi.

Suomessa on jo käytössä elinajanodotteeseen perustuva eläkeikä

Vuoden 2005 eläkeuudistuksessa otettiin käyttöön eläkkeitä heti lähtötasossaan alentava **elinaikakerroin**. Kertoimen käyttöönottoa perusteltiin väestön ikääntymisellä. Ensimmäinen ikäluokka, jonka eläkkeitä tuo kerroin pienentää ovat vuonna 1948 syntyneet, joiden alkavia eläkkeitä leikataan noin yhden prosentin alenemalla.

Elinaikakerroin leikkaa tulevien eläkeläisikäluokkien alkavia eläkkeitä (mikäli väestön ikääntyminen jatkuu nykyisellä tasollaan) sitä jyrkemmin mitä nuoremista ikäluokista on kysymys. Niinpä Eläketurvakeskuksen arvion mukaan vuonna 1967 syntyneiden (jotka tulevat 63 vuoden ikään vuonna 2030) alkavia eläkkeitä leikataan 11 prosentilla. Tuon aleneman voi korvata tekemällä lisätyötä 16 kuukautta. Vuonna 1977 syntyneiden (jotka ovat eläkeiässä vuonna 2040) eläkkeitä leikataan 15 prosentilla ja heidän pitäisi tehdä lisätyötä 23 kuukautta eli noin kaksi vuotta eliminoidakseen elinaikakertoimen alentavan vaikutuksen.

Siis jo nykyisen käytännön vallitessa (jossa eläkeikä on joustava ikävuosien 63-68 välillä) täyden eläkkeen saa ennusteen mukaan vuonna 2060 vasta 67-vuotiaana. EU-komissio ja OECD ovat vaatineet, että Suomessa täyteen eläkkeeseen oikeuttava vanhuuseläkeikä on sidottava elinajanodotteeseen ja tämä ikä on asteittain nostettava 67 vuoteen. Ilmarisen Jaakko Kiander on todennut, että noille järjestöille voitaisiin vastata, että tämä vaatimus on täällä jo toteutettu vuoden 2005 eläkeuudistuksella.

Alaeläkeikärajan nostamisvaatimuksille ei siis ole nykyiseen kuntien ja valtion talouden kestävyysvajeeseen juuri mitään vaikutusta. Kaukaisempaa tulevaisuutta ajatellen on kohtuutonta vaatia eläkeiän nostoa elinajanodotteeseen vetoamalla tilanteessa, jossa elinajanodote on jo kertaalleen huomioitu. Eihän kaksinkertaista verotustakaan voida hyväksyä. Tosin tässä suhteessa Suomessa on kaikki mahdollista, sillä työeläkkeen saajiin sovelletaan itse asiassa kolminkertaista (kolmeen kertaan tapahtuvaa) verotusta työeläkemaksun manipuloimisen avulla.

Kansaneläkkeessä on jo 65 ikävuoden alaraja

Vanhuuseläkkeen alaikärajan nostamisvaatimukselta 65 ikävuoteen vie pohjaa myös se tosiasia, että kansaneläkkeiden kohdalla on jo nyt voimassa 65 ikävuoden raja. Kansaneläkkeen saajia oli maassa vuonna 2010 noin 676 000, joista noin 90 000 sai täyttä kansaneläkettä.

Väite, että Suomessa olisi joustava eläkeikä ikävuosien 63-68 välillä pitää paikkansa vain työeläkkeiden, mutta ei kansaneläkkeiden osalta. Jos pientä työeläkettä saava kansaneläkkeensaaja jää eläkkeelle 63-vuotiaana hänen kansaneläkettään pienennetään 0.4 prosentilla kuukaudessa eli 4.8 prosenttia vuodessa ja 9.6 prosenttia 65 vuoden ikään saavuttaessa. Alenema on pysyvä koko eläkkeellä olon loppuajan. Tätä samaa käytäntöä sovelletaan myös ns. takuueläkkeeseen.

Monet pienituloiset henkilöt (erityisesti naiset, joiden työura on katkeillut synnytysten ja lastenhoidon seurauksena) joutuvat eläkealenneman vuoksi jatkamaan vastoin tahtoaan ja terveytensä vaarantaen työntekoa vielä 63 ikävuoden jälkeen. Vastaava ilmiö tulitisiin ilmeisesti näkemään vielä huomattavasti laajemmassa mittakaavassa työeläkejärjestelmän piirissä, mikäli eläkkeen saamisen alaikäraja nostettaisiin 63:sta 65:een.

Kansan päätä käännetään

Yle Uutiset on tehnyt uraa uurtavaa työtä eläkeiän nostamisen puolesta. Työnantajapuolen ja oikeiston propaganda on mennyt kiitettävän nopeasti läpi. Yle

Uutiset kysyi viime vuoden lopussa tuhannelta suomalaiselta, mikä olisi paras keino pidentää työuria. Tuolloin vain vajaat kaksikymmentä prosenttia vastaajista oli valmis nostamaan eläkeikää (Yle Uutiset 26.12.12). Nyt Taloustutkimuksella teetetyn kyselyn mukaan pieni enemmistö kansalaisista hyväksyisi myös eläkeiän noston 65 ikävuoteen yhtenä "kymmenestä eniten julkisuudessa olleesta rakenteellisesta uudistuksesta" (Yle Uutiset 18.8.13).

Farssin piirteitä

Eläkeikää koskevassa keskustelussa on farssin piirteitä. Eläkeasioissa harhaanjohdetusta ja monista yksityiskohdista pimennossa pidetystä "kansasta" ollaan nyt tekemässä eläkeasioiden ylintä asiantuntijaa ja auktoriteettia, jonka käsiin jätetään talouden kestävyysvajeen "ratkaiseminen" eläkeikäkysymyksen avulla. Eläkeasioiden ratkaisumallit on ulkoistettu tutkijoilta ja asiantuntijoilta "kansalle". Tämä lienee eräänlainen entisaikojen kansankokousten huutoäänestyksen moderni versio.

Oikeisto ei tietenkään jätä tällaista tilaisuutta hyödyntämättä. Kokoomuksen puoluesihteerin **Taru Tujusen** johdolla se opastaa sormi pystyssä vasemmistoa, että noudattakaapas nyt kansan tahtoa!

Työväen- ja ay-liikkeen ei pidä mennä halpaan, toisin sanoen kansan enemmistölle kalliiksi tulevaan ratkaisuun.

Kirjoittaja on valtiotieteen tohtori ja erikoistutkija